

УДК 378.14

Артем'єв С.Р., к.т.н., доцент (Національний університет цивільного захисту України, м. Харків)

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Розвиток науки не можливий без навчання. Нині в умовах військових дій на сході України у багатьох викладачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання (МОУ, ДСНС) існує думка, що екологічні знання для курсантів є чимось другорядним та не важливим. Що спочатку війна, а потім вже вирішення екологічних питань. Але вплив військових дій напряду пов'язаний з впливом на екосистеми, елементом яких є людина. Тому урахування такого впливу є достатньо актуальним завданням, з яким можна зустрічатися щоденно. Тому вивчення навчальних дисциплін екологічного спрямування у сучасних умовах підготовки фахівців таких закладів вищої освіти повинно бути дещо змінено з наголосом на практичну складову знань, що надаються.

Першими кроками з екологізації навчання у таких закладах вищої освіти мають бути: організація методологічного навчання на основі діяльнісного підходу НПП та здобувачів вищої освіти (курсантів, студентів); включення екології військової діяльності (екології

надзвичайних ситуацій) до обов'язкових або вибіркових навчальних дисциплін; екологізація інших навчальних дисциплін (гуманітарних, військово-технічних, професійно-орієнтованих); формування екологічної свідомості здобувачів вищої освіти через засоби масової інформації, культурно-масові заходи, волонтерство тощо.

Найбільшого ефекту можна досягнути за рахунок створення цілісної системи безперервного військово-екологічного навчання, яка передбачала б досягнення визначеного рівня знань і навичок усіма військовослужбовцями ЗС України.

У загальновійськовій екологічній освіті можна виділити такі рівні:

1. Початковий – досягається під час вивчення предметів шкільної програми у школах, військових ліцєях із посиленою військово-фізичною підготовкою.
2. Базовий – досягається під час навчання у військових факультетах, інститутах (академіях, університетах) [1].

Базова фахова військово-екологічна підготовка здійснюється (на прикладі Національного військового інституту танкових військ) під час підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» за спеціальністю «Озброєння та засоби військ РХБ захисту та екологічна безпека», де використовуються, зокрема [2-4], які охоплюють у повному обсязі спектр екології військової діяльності на підставі досвіду практичної служби у військах. Окрім відповідних змін у змісті програм та робочих програм навчальних дисциплін не менш важливими є зміни і у самого викладача. Безумовно, якщо викладач досягне рівень розвитку і культури студента, курсанта, буде прагнути до розуміння глибинної суті тих, хто навчається, джерел їх натхнення, активності й творчості, саморегуляції, то студенти, курсанти по-іншому ставитимуться до

себе, глибше усвідомлюватимуть цінності буття. Тому в університетах не можуть працювати такі викладачі, яким лише б «відчитати свої години». Має розвиватися мотиваційна основа навчання. Екологічні знання студенти та курсанти засвоюють тільки тоді, коли вони стають елементом їхньої свідомості, установкою діяльності [5]. Як зазначено у [6] – недоліки екологічної освіти та виховання дорого виходять людству, адже екологічна несвідомість нерідко стає причиною глобальних, передусім соціально-економічних проблем. Аналіз свідчить, що 56 % літературних джерел з екологічних питань, які видавалися за останні 20 років обговорюють проблеми екологічної освіти та виховання. Це дуже суттєво.

1. Артем'єв С.Р., Марущенко В.В., Сакун О.В. Сучасні аспекти підготовки військових фахівців з питань екологічної безпеки військ. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків: НТУ «ХПІ», 2010. – № 22. – 188 с. (с. 49 – 54). **2.** Екологічна безпека військ: підручник / С.Р. Артем'єв, О.М. Блекот, В.В. Марущенко [та ін.] ; за ред. С.Р. Артем'єва. – Харків : Підручник НТУ «ХПІ», 2012. – 308 с. **3.** С.Р. Артем'єв, О.М. Блекот, В.В. Марущенко, С.М. Чумаченко, М.Є. Блажеєвський. Основи екологічної безпеки військ. Навчальний посібник. ХІТВ. – 2010. – 320 с. **4.** С.Р. Артем'єв. Основи екологічного забезпечення військ. Навчальний посібник. 2004. – 146 с. **5.** Артем'єв С.Р., Коврегін В.В. Шляхи розвитку сучасної екологічної освіти у МНС. Екологічні аспекти регіонального партнерства в надзвичайних ситуаціях. Збірка матеріалів I Міжвузівської науково-методичної конференції. – Х.:НУЦЗУ, 2012. – 256 с. **6.** Артем'єв С.Р., Андронов В.А. Коврегін В.В. Щодо активізації екологічного навчання та виховання. «Проблеми техногенно-екологічної безпеки: освіта, наука, практика»: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції./редкол.: О.В. Метельов та ін. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 284 с. (с. 123).